

Code No. 5711

Roll No.

SET : C

D. El. Ed. 1st Year Exam., Feb./March – 2023

Proficiency in Sanskrit Language

संस्कृत भाषा में प्रवीणता

(Course Code : DE-111)

(Only for Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :-

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 4 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशा: -

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या अवश्यमेव लेखनीया।

5711/(Set : C)

P. T. O.

भाग - 'क'

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु **द्वयोः** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या - 2 × 3 = 6
- (क) लेखनकौशलेन कोऽभिप्रायः ? छात्रेषु अस्य विकासं कर्तुं उपायान् लिखत।
- (ख) संस्कृतभाषायाः महत्त्वं विविधरूपेण प्रतिपादयत।
- (ग) भाषाशिक्षणस्य उद्देश्यानि लिखितानि।
2. **एकः** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 3 = 3
- (क) 'तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्' इत्यस्य सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां कुरुत।
- (ख) सुबन्तप्रकरणस्य संक्षिप्तरूपेण परिचयं लिखत।
3. **एकः** प्रश्नः करणीयः - 1 × 3 = 3
- (क) यजुर्वेदसंहितायाः संक्षिप्तरूपेण वर्णनं कुरुत।
- (ख) महाभारतस्य साहित्यिकमहत्त्वं प्रतिपादयत।
4. **एकस्य** प्रश्नस्य उत्तरं लिखत - 1 × 3 = 3
- (क) व्याकरणशिक्षणस्योपरि एकां संक्षिप्तटिप्पणीं लिखत।
- (ख) श्लोकोच्चारणविधिना कोऽभिप्रायः ? संक्षिप्तरूपेण वर्णनं कुरुत।
5. **एकः** प्रश्नः विशदरूपेण समाधेयः - 1 × 5 = 5
- (क) 'वेदः' इत्यनेन कोऽभिप्रायः ? वेदानां महत्त्वं प्रतिपादयत।
- (ख) 'उपमा कालिदासस्य' इत्यस्य वचनस्य व्याख्या कार्या।

भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि - 15 × 1 = 15
- (क) 'प्रतीतः पदार्थको लोके ध्वनिः शब्दः' कस्य उक्तिरियम् ?
- (i) पाणिनेः (ii) दण्डिनः
- (iii) पतञ्जलः (iv) विश्वनाथस्य

- (ख) 'ऐतरेय ब्राह्मणः' कस्य वेदस्य ब्राह्मणोऽस्ति ?
- (i) ऋग्वेदस्य (ii) अथर्ववेदस्य
(iii) यजुर्वेदस्य (iv) सामवेदस्य
- (ग) संस्कृतं कस्मिन् परिवारे आगच्छति ?
- (i) विशेषपरिवारे (ii) भारोपीयपरिवारे
(iii) द्रविड़परिवारे (iv) कस्मिन्नापि न
- (घ) पाणिनेः रचनायाः किं नाम ?
- (i) महाभाष्यम् (ii) गीता
(iii) अष्टाध्यायी (iv) वाक्यपदीयम्
- (ङ) 'ङकारस्य' उच्चारणस्थानम् अस्ति -
- (i) मूर्धा (ii) दन्तः
(iii) कण्ठः (iv) तालुः
- (च) 'लोपसंज्ञा' विधायकं सूत्रम् किम् ?
- (i) अदर्शनं लोपः (ii) आदिरन्त्येन सहेता
(iii) हलन्त्यम् (iv) तस्य लोपः
- (छ) 'प्रज्ञा' इत्यस्य वर्णच्छेदः स्यात् -
- (i) प् + र् + ज् + ज्ञ् + आ (ii) प् + र् + अ + ज् + ज्ञ् + आ
(iii) प् + अ + र् + ज् + ज्ञ् + अ (iv) कोऽपि न
- (ज) 'रत्न + ईशः' किं सन्धिपदम् ?
- (i) रत्नीशः (ii) रतेशः
(iii) रत्नेशः (iv) रत्निशः
- (झ) 'धातृ + अंश' इत्यस्य सन्धिः स्यात् -
- (i) धातृशं (ii) धात्रंश
(iii) धातर्शं (iv) धातंशं

- (ज) 'गम्' धातोः लङ्लकारस्य उत्तमपुरुषे एकवचने रूपं भवति –
- (i) अगच्छम (ii) अगच्छाव
(iii) अगच्छाम (iv) अगच्छम्
- (ट) वेदाः सन्ति –
- (i) चत्वारः (ii) त्रयः
(iii) द्वौ (iv) पञ्च
- (ठ) उपमा ? (रिक्तस्थानं पूरयत।)
- (i) भवभूतेः (ii) माघस्य
(iii) कालिदासस्य (iv) भारवेः
- (ड) पाठयोजनायाः कति प्रकाराः सन्ति ?
- (i) द्वौ (ii) त्रयः
(iii) चत्वारः (iv) पञ्च
- (ढ) 'मालविकाग्निमित्रम्' कस्य रचना अस्ति ?
- (i) कालिदासस्य (ii) भवभूते
(iii) भासस्य (iv) कस्यापि न
- (ण) 'जकारस्य' उच्चारणस्थानम् अस्ति :-
- (i) तालुः (ii) दन्तौष्ठः
(iii) औष्ठः (iv) कण्ठः